

ความเป็นมาของปัญหา

ความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์นั้นมีมาแต่โบราณกาลแล้ว เริ่มตั้งแต่ความสัมพันธ์ในระดับครอบครัว ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคม ความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวนั้นจะไม่ค่อยน่าแปลกเท่าใดเพราะว่ามีความผูกพันกันในคานสายเลือดและวงศ์วานเป็นเครื่องร้อยรัดอยู่ แต่ที่น่าสนใจขึ้นมากคือในสังคมที่มีเครื่องร้อยรัดกันด้วยสิ่งที่ยอมรับกันแล้วว่าเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนเพื่อสนองความต้องการของกันและกันในเศรษฐกิจเงิน (MONEY ECONOMY) นั้นสิ่งที่น่าสนใจกันต่อไปว่า เงินเท่านั้นหรือที่ร้อยรัดคนเข้าไว้ด้วยกันได้

นับแต่การพัฒนาความรู้ในด้านการแรงงานของลูกจ้างคนงานในอดีตจนปัจจุบัน ไม่ว่าจะผ่านจุดแห่งการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ หลายจุดด้วยกันก็ตาม อุตสาหกรรมสิ่งทอสิ่งถักดูจะน่าสนใจไม่น้อย ในการบริหารงานในอุตสาหกรรมประเภทนี้มีอยู่หลายระดับทีเดียวตั้งแต่ระดับครอบครัวจนไปถึงระดับทันสมัยแตรระดับที่น่าสนใจและเป็นเหตุให้ทำการวิจัยในเรื่องนี้ก็คือระดับในช่วงของการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นช่วงของระดับครอบครัวกำลังผสมผสานกับวิธีการสมัยใหม่ ดังนั้นกิจการในอุตสาหกรรมสิ่งทอสิ่งถักในขนาดกลางนั้นจึงเป็นจุดที่ต้องการศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาแรงงานสัมพันธ์ขึ้นในจุดที่กำลังผสมผสานนั้น

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในหัวข้อดังกล่าวนี้มุ่งที่จะค้นหาสาเหตุของปัญหาแรงงานสัมพันธ์ของอุตสาหกรรม การผลิตสิ่งทอสิ่งถักในเขตกรุงเทพมหานครว่า ในบรรดาอุตสาหกรรมดังกล่าวซึ่งมีลูกจ้างตั้งแต่ 50-99 คน (จากหลักเกณฑ์การจำแนกขนาดอุตสาหกรรมนั้น อุตสาหกรรมขนาดกลาง

จะมีลูกจ้างระหว่าง 50-500 คน)¹ นั้นมีสาเหตุไ้บังที่เกิดจากทางฝ่ายรัฐบาล นายจ้าง และครอบครัวคนฝ่ายลูกจ้าง

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่าในอุตสาหกรรมสิ่งทอสิ่งถักนี้ ฝ่ายนายจ้าง ลูกจ้างและรัฐบาลมีความสนใจต่อปัญหาแรงงานสัมพันธ์หรือไม่เพียงใด
2. ปัญหาแรงงานสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมดังกล่าวนี้ ในบรรดาสาเหตุที่เกี่ยวข้องนั้น ประกอบด้วย ฝ่ายนายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาล ดังนั้นการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ว่าสาเหตุใดบ้างที่ทั้งสามฝ่ายได้ให้หรือไม่ให้ความสนใจเพียงใดต่อปัญหาดังกล่าว
3. คาดว่าจะได้ทราบแนวทางและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาแรงงานสัมพันธ์กับ ผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น รัฐบาล ลูกจ้าง และนายจ้าง

วิธีดำเนินการวิจัยหรือแผนการวิจัย

การดำเนินการวิจัยหรือการวางแผนงานวิจัยได้ยึดแนวทางจากหนังสือเรื่อง หลักและวิธีการทำวิทยานิพนธ์ ของ ดร.จันทู สุนทรสิมะ การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนตามแนวทางจากหนังสือดังนี้

1. วางแผนการวิจัย
2. รวบรวมข้อมูลและเอกสาร
3. จัดระเบียบข้อมูลและเอกสาร
4. พิจารณา วิเคราะห์ ที่ความ และรวมความ
5. การเสนอผลงานวิจัย

¹ ชลินทร์ อมรธรรม, "สาระสำคัญของแผนพัฒนา ฉบับที่ 4 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน," วารสารแรงงานสัมพันธ์ 19 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2520) : 15-16.

ในการวางแผนการวิจัยนั้นงานในขั้นแรกผู้เขียนได้ทำไปแล้วคือ

1. ได้กำหนดเรื่องวิจัยคือ เรื่องปัญหาแรงงานสัมพันธ์ของกิจการขนาดกลางในอุตสาหกรรมสิ่งทอสิ่งถักในเขตกรุงเทพมหานคร และมีแนวความคิดสำคัญว่า สาเหตุของปัญหาแรงงานนั้นไม่อาจจะลงไปได้แน่ชัดว่ามาจากฝ่ายรัฐบาลหรือนายจ้าง หรือลูกจ้างแต่ฝ่ายเดียวดังที่กล่าวหากันอยู่โดยทั่วไป วิทยานิพนธ์นี้จะพยายามระบุให้เป็นที่แน่ชัดว่าสาเหตุของปัญหาแรงงานสัมพันธ์ที่ใดเกิดขึ้นในอุตสาหกรรมดังกล่าวข้างต้นมีมาจากทั้งสามฝ่ายและการแก้ไขปัญหาก็จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทั้งสามฝ่าย

2. ในการกำหนดหัวข้อย่อยขั้นต้น (Tentative Outlines) นั้นจากสารบัญจะเห็นได้ว่า ยกตัวอย่างในบทที่ 2 เรื่องภูมิหลังและวิวัฒนาการ ในหัวข้อความเป็นมาของแรงงานไทย ก็ได้ตั้งคำถามขอยกลงไปอีกว่าในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์ ตลอดจนสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 นั้นลักษณะของแรงงานไทยเป็นอย่างไร วิวัฒนาการมาอย่างไร เป็นต้น

3. และภายหลังจากได้สำรวจเอกสารและข้อมูลอย่างคร่าว ๆ แล้วกล่าวได้ว่า

ก. ข้อมูลจากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ (Documentary data) นั้นพอสรุปแหล่งค้นคว้าได้ดังนี้

1. หอสมุดแห่งชาติ
2. หอสมุดกรมแรงงาน
3. หอสมุดบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. หอสมุดรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อนึ่งบรรดาเอกสารต่าง ๆ ก็พอจำแนกประเภทได้ดังนี้

1. วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ เช่น เรื่องปัญหาแรงงานในประเทศไทยของนิกร พลายนแสงเพชร, การบริหารแรงงานในประเทศไทยของสุนทรี่ ชื่นมักดิ์, การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย ของอร่าม วรจัญญ์วิจัก เป็นต้น

2. เอกสารวิจัยต่าง ๆ เช่น รายงานผลการศึกษาวิจัยสภาพแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ของกรมแรงงานกระทรวงมหาดไทย, ปัญหาแรงงานในการพัฒนาอุตสาหกรรม

ของประเทศไทย ของนิคม จันทรวิทุร เป็นอธิการบดีการวิจัยวิทยาลัยบัณฑิตราชาอาณาจักร
เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2512 เป็นต้น

3. กฎหมาย คำบรรยาย และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เช่นรวมกฎหมายและ
ระเบียบเกี่ยวกับแรงงาน พ.ศ. 2515, กฎหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมและแรงงาน คำบรรยาย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ของศาสตราจารย์ นิคม จันทรวิทุร เป็นต้น

ข. ข้อมูลสนาม ไก่กล่าวแล้วว่า แนวความคิดสำคัญของการวิจัยนี้มุ่งถึงบุคคล 3 ฝ่าย
คือ ฝ่ายรัฐบาล นายจ้าง และลูกจ้าง ว่ามีส่วนร่วมในปัญหาแรงงานสัมพันธ์ ในอุตสาหกรรมดังกล่าว
ด้วยกัน ดังนั้นในการวิจัยจึงสามารถใช้เทคนิคหรือเครื่องมือต่าง ๆ ได้ดังรายละเอียดในข้อต่อไป

4. การกำหนดเทคนิคหรือเครื่องมือสำหรับการวิจัยจึงมีดังนี้คือ

ก. ใช้การวิจัยทางเอกสาร

ข. ข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ค. การสัมภาษณ์ จะทำกับเจ้าหน้าที่กรมแรงงานเฉพาะที่เกี่ยวข้อง เช่น อธิบดี
กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กองแรงงานสัมพันธ์ และเนื่องจากทางฝ่ายนายจ้างหรืออุตสาหกรรมใน
เรื่องที่จะวิจัยดังกล่าวนี้มีเพียง 23 แห่ง จึงทำการสัมภาษณ์ทั้งหมดทุกแห่ง ส่วนลูกจ้างนั้นมี
จำนวนรวมทั้งหมด 1,463 คน จะสัมภาษณ์โดยการสุ่มตัวอย่างเอา

และถ้ากิจการใดมีสหภาพแรงงานก็จะสัมภาษณ์เฉพาะประธานหรือกรรมการสหภาพ
แทนการสัมภาษณ์ลูกจ้างในกิจการนั้น ๆ และถ้ากิจการใดไม่มีสหภาพแรงงานก็จะสัมภาษณ์เฉพาะ
ระดับหัวหน้าคนงาน ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนคนงานที่ใกล้ชิดคนงานที่สุด

ในการสุ่มตัวอย่างลูกจ้างคนงานนี้ใช้วิธีสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling)
การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มนี้มีหลักเกณฑ์ 2 อย่างคือ

1. ประชากรหรือในที่นี่คือลูกจ้างระหว่างกลุ่ม ต้องคล้ายกันและต้องเป็นการคล้าย
กันในสิ่งที่เราสนใจ

2. ลูกจ้างในแต่ละกลุ่มต้องต่างกันและต่างกันในเรื่องที่เราสนใจ

สิ่งที่ลูกจ้างระหว่างกลุ่มคล้ายกันมีดังนี้

1. ลูกจ้างในกลุ่มต่าง ๆ ทำงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอสิ่งถักเหมือนกัน
2. ลูกจ้างในกลุ่มต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาทางค่านแรงงานสัมพันธ์ เกิดขึ้นมักไม่ค่อย

ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายแรงงานสัมพันธ์

3. ลูกจ้างในกลุ่มต่าง ๆ มักจะขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนของกฎหมายแรงงานสัมพันธ์
4. ลูกจ้างในกลุ่มต่าง ๆ มักจะมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย
5. ลูกจ้างในกลุ่มต่าง ๆ มักจะขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่การบริหารงานของฝ่ายนายจ้างหรือฝ่ายบริหาร
6. ลูกจ้างในกลุ่มต่าง ๆ มักจะขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเองอย่างพอเพียง

สิ่งที่ลูกจ้างในแต่ละกลุ่มของต่างก็มีดังนี้

1. ลูกจ้างในแต่ละกลุ่มมีพื้นฐานทั้งทางด้านการศึกษา ภาวะแวดล้อม การอบรมไม่เหมือนกัน
2. ลูกจ้างในแต่ละกลุ่มมีความรู้และความเข้าใจในขั้นตอนของกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ต่างกัน
3. ลูกจ้างในแต่ละกลุ่มมีความรู้และความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่การบริหารของฝ่ายนายจ้างหรือฝ่ายบริหารต่างกัน
4. ลูกจ้างในแต่ละกลุ่มมีความรู้และความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนต่างกัน

และจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้เขตอำเภอเป็นหลัก จะได้กิจกรรมอยู่ในลักษณะ
7 เขตหรือ 7 กลุ่มดังนี้

- กลุ่มที่ 1 คือเขตอำเภอพระโขนงมี 9 แห่ง
- กลุ่มที่ 2 คือเขตอำเภอภาชีเจริญมี 3 แห่ง
- กลุ่มที่ 3 คือเขตอำเภอรามัญบุรีมี 5 แห่ง
- กลุ่มที่ 4 คือเขตอำเภอบางขุนเทียนมี 2 แห่ง
- กลุ่มที่ 5 คือเขตอำเภอธนบุรีมี 1 แห่ง

กลุ่มที่ 6 คือเขตอำเภอพญาไทมี่ 1 แห่ง

กลุ่มที่ 7 คือเขตอำเภอยานนาวามี 2 แห่ง

ทำการสุ่มตัวอย่าง 7 กลุ่ม นี้โดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีจับฉลากแบบไม่คืนฉลาก (เพราะถือเป็นประชากรนับถว่น) ซึ่งทุก ๆ กลุ่ม มีโอกาสเท่ากันในการถูกจับฉลาก ผลการจับฉลากได้กลุ่มที่ 1 ซึ่งมีกิจการอยู่ 9 แห่งกลุ่มที่ 3 มีกิจการอยู่ 5 แห่ง และกลุ่มที่ 7 มีกิจการอยู่ 2 แห่ง

กลุ่มที่หนึ่งซึ่งมีกิจการอยู่ 9 แห่ง โดยลำดับที่หนึ่งถึงลำดับที่เก้าจะแทนกิจการแต่ละแห่ง

ดังนี้

1. โรงงานทอผ้าสีนไทย (ทอผ้าชิ้นขาวมา)
2. โรงงานทอผ้าย่งหลี
3. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ฮวยง่วน
4. บริษัทไทยเอสโซ่ จำกัด (ทอผ้า)
5. ห้างหุ้นส่วนจำกัด โชคชัยอุตสาหกรรม (พิมพ์ผ้า)
6. บริษัทพิมพ์ผ้าบินง จำกัด
7. บริษัทกรุงเทพอุตสาหกรรม 1961 จำกัด
8. ห้างหุ้นส่วนจำกัด แสงรุ่ง (พิมพ์ลายบนผ้า)
9. โกลการช่าง (ปักลวดลายบนผ้าด้วยจักร)

กลุ่มที่สามมีกิจการอยู่ 5 แห่ง โดยลำดับที่หนึ่งถึงลำดับที่ห้าจะแทนกิจการแต่ละแห่งดังนี้

1. โรงงานทอผ้ากิจโสภณ (ทอผ้าชิ้น)
2. โรงงานทอผ้าตั้งเหลียงฮวด (ทอผ้าขาวมาและผ้าชิ้น)
3. โรงงานทอผ้าย่งกึ่ง (ทอผ้าชิ้น, ผ้าขาวมา, ผ้าสีรุ่ง)
4. ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอนิตตั้งอุตสาหกรรม
5. อึ้งเอี้ยวเขียว (ทอผ้าขาวมา)

กลุ่มที่เจ็ดมีกิจการอยู่ 2 แห่ง โดยแทนลำดับที่แต่ละแห่งดังนี้

1. โรงงานประยงค์ใหม่ไทย (ทอผ้าใหม่ไทย)
2. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ช้างเซ่งลง (ทอผ้าโสร่ง)

และจากสามกลุ่มนี้ทำการสุ่มตัวอย่างต่อไปโดยใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) อยางเดียวกัน ผลที่ได้คือ

กลุ่มที่หนึ่งได้ตัวอย่างลำดับที่สาม, เจ็ดและเก้า ซึ่งคือ
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ฮวยงวน

บริษัทกรุงเทพอุตสาหกรรม 1961 จำกัด

โกศลการช่าง (ปกคลุมลายบนผ้าควยจักร)

กลุ่มที่สามได้ตัวอย่างลำดับที่หนึ่งและสาม ซึ่งคือ

โรงงานทอผ้ากจิโสภณ (ทอผ้าจีน)

โรงงานทอผ้ายกตั้ง (ทอผ้าจีน ผ้าขาวมา ผ้าโสร่ง)

กลุ่มที่เจ็ดได้หนึ่งตัวอย่างเป็นลำดับที่หนึ่ง คือโรงงานประยงค์ใหม่ไทย (ทอผ้าใหม่ไทย)
ดังนั้นการสุ่มตัวอย่างทางคานลูกจางจึงมีเพียงหกแห่งดังกล่าว

อนึ่งส่วนคำศัพท์ทางวิชาการที่ใช้ในการ เขียนวิทยานิพนธ์นี้ มีรายละเอียดอธิบายอยู่ใน

ภาคผนวก ญ